چۆن منداڵانمان فێری بیروباوەڕی ئیسلامی بکەین ؟

نووسینی : ڕەنج شێخانی

بسم الله الرحمن الرحيم

چۆن منداڵانمان فێری بیروباوەڕی ئیسلامی بکەین

ناسنامەی کتێب

ناوی پەرتوك: " چۆن منداڵانمان فێری بیروباوەڕی ئیسلامی بکەین"
نوسین و ئامادەکردنی: " ڕەنج شێخانی "
دیزانینی ناوەوە: " عبدالله خاکی "
دیزاینی بەرگ: " محمد عبدالرحمن "

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إنَّ الحَمْدَ للهِ نَحْمَدُهُ ونَسْتَعِينُهُ ونَسْتَغْفِرُهُ، ونَعوذُ باللهِ مِنْ شُرورِ أنْفُسِنا ومِنْ سَيِّئاتِ أعْمالِنا، مَنْ يَهْدِهِ اللهُ فَلا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يُضْلِلِ فَلا هادِيَ لَهُ. وأشْهَدُ أنْ لا الهَ إلا اللهُ وأشهَدُ أنَّ محمداً عَبدُهُ ورسُولُهُ. يا أيُّها الذينَ آمَنوا اتَّقُوا اللهَ حَقَّ تُقاتِهِ ولا تَمُوتُنَّ إلاّ وأنتُمْ مُسلِمونَ.

يا أيُّها النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ الذي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ واحِدةٍ وخَلَقَ مِنها زَوجَها وبَثَّ مِنهُما رِجَالاً كَثيراً ونِساءً واتَّقُوا اللهَ الذي تَساءَلُونَ بِهِ والارْحَامَ إنَّ اللهَ كانَ عليكُمْ رَقيباً.

يا أيُّها الذينَ آمنوا اتقوا اللهَ وقُولوا قَولاً سَديداً، يُصلِحْ لَكُمْ أعمالَكُمْ ويَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعِ اللهَ ورسولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوزاً عَظيماً..

أمَّا بعدُ: فإنَّ اصدَقَ الحَديثِ كِتابُ اللهِ، وخَيرَ الهَدِي هَدْيُ محمدٍ صلى الله عليه وسلم، وشَرَّ الامُورِ مُحْدَثاتُها، وكُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ وكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلالَةٌ،وكُلَّ ضَلالةٍ في النَّارِ

ئەم نامیلکەیە پێشکەشە بە:

١- مامۆستا فێرخوازەکان.

٢- خوشکان و برایانی بانگخواز.

٣- دایکان و باوکانی پەروەردەکار.

٤- منداڵە چاوگەشەکانی ئیسلام.

پێشەکی

پاش سوپاس و ستایشی بێ پایانم بۆ خوای تاك و بێ هاوتا و خاوەنی بوونەوەر درووردو سڵاوی خوا لەسەر پێغەمبەری خۆشەو یستمان (محمد) ﷺ و یارو یاوەرانی بێت تا ڕۆژی دوایی لە پاشان دا:
ئەم نوسراوەی بەردەستتان بابەتێکی گرنگە کە لە سەر چۆنییەتی پەروەردەکردن و فێرکردنی منداڵەکانمان بە بیروباوەڕی ئیسلامی ڕەسەن بەو هیوایەی جێگای ڕەزامەندی خوای گەورە بێت و پاشان ئێوەی بەڕێزیش سودمەند بن لێی وە هیوادارین ئەم نامیلکەیە سەرەتایەك بێت بۆ فێربوونی بیروباوەڕی ڕاست بۆ منداڵە چاو گەشەکانمان و مامۆستایان و بانگخوازان و فێرخوازان لەم ڕێیەوە بتوانن وانەکانی بیروباوەڕی ڕاست بەشێوازێکی کورت و پوخت بۆ نەوەی دوارۆژی ئوممەتی ئیسلام ڕون بکەنەوە دیارە پەرتوکەکانی بیروباوەڕ گەلێك زۆرن بەڵام تائێستا نەم بینیوە لەشێوازی نامیلکەی بچوك بخرێتە بەردەستی منداڵانی باوەڕدار کە خۆیان بتوانن بە ئاسانی لەبیروباوەڕەکەیان شارەزابن ئومێدەوارم ئەمە وەك سەرە تایەکی گرنگ بێت کە منداڵان بۆ خۆیان بە هیممەتی خۆیان لەپاش فەزڵی خوای گەورە لەم پلیکانەیەوە سەرکەون بەرەو لوتکەی بیروباوەڕی ڕاست و ڕەوانی ئەهلی (سوننەو جەماعة)خوای گەورە لەهەڵەو کەم و کوڕی یەکانمان ببورێت ئەم نامیلکەیەشمان بۆ بکاتە سەرتەرازوی چاکەکانمان.(اللهم آمین)

پێناسەی ئیمان.

ئیمان(باوەڕ):واتە، بەڕاســـت زانینە بەدڵ و بڕیاردانە بەزمان و کردارە بەئەندامەکانی لاشە.

وە هەروەها باوەڕ،گوفتارو کردارە

بەمانای گوفتاری دڵ و زمان، کرداری دڵ و زمان و ئەندامەکان.

گوفتاری دڵ: بریتییە لە دان پپێدانان.

کرداری دڵیش: بریتییە لەتەسلیم بوون و نیەت پاکی و مل کەچ بوون و خۆش ویستنی کردەوە چاکەکان.

کرداری زمان و ئەندامەکانی لاشـەش: بریتییە لەبەجێهێنانی فەرمانەکان و دوورکەوتنەوە لەقەدەغە کراوەکان.

سیمای ئیمانی ڕاستەقینە:

یەکەم: دەبێت مرۆڤ تێگەشــتنی ژیرانەی هەبێت کە بەهۆیەوە پەی بەڕاستییەکانی ژیان و بونەوەر ببات.

دووەم: دەبێت ئەو تێگەشــتنە ژیرانەیە بگاتە ڕاددەی دڵنیـای تەواو بەجۆرێك هیچ گومان و دوو دڵی یەك لە دڵ و دەرونیدا نەهێڵێت.

سێیەم: دەبێت ئەو تێگەشـتنە ژیرانەیە ی کە مرۆڤ قەناعەتی پێ یەتی هـاوڕێ بـێـت لەگەڵ مـل کەچی و گـوێ ڕایەڵی و پـابەنـد بـوون بە ڕێنماییەکانی خوا پاشان پێغەمبەرەکەیەوە ﷺ.

چوارەم: دەبێت ئەو تێگەشــتنە دامەزراوە و ئەو مل کەچی یە تەواوە هەســت و ســۆزیکی گەرم و بەتینی لەگەڵ دا بێت کەوا لە مرۆڤ بکات بەپێی داخوازی ئیمانەکەی مامەڵە بکات.

باوەڕ بوون بەغەیب:

واتە: باوە ڕ بوون بە شـتانێك کە نادیارو شـاراوە و پەنهان بێت و هەموو ئەو شتە نهێنی یانەی کەخوای گەورە لەڕێگەی(سروش) وەحی بە جبریل (علیه السـلام)دا ناردویەتی یە خوارە وە بۆ پێغەمبەری خوا ﷺ دەبێت ئێمەش باوەڕمان پێی بێت و بەڕاسـتییان بزانین و هیچ شـك و گومانمان نەبـێـت بەرامبەری وەك: ڕوداوەکـانی دوای مـردن زیـنـدوو بـوونەوەو حەشرو حیساب و پردی صیراط و بەهەشت و دۆزەخ هتد.. وە پایەکانی ئیمانیش هەموویان لە شتە شاراوەکانن وەك لەمەو پاش دێینە سەری.

پایەکانی ئیمان(باوەڕ)

1- باوەڕ هێنان بەخوای گەورە.
2- باوەڕهێنان بەفریشتەکانی خوای گەورە.
3- باوەڕهێنان بەکتێبەکانی خوای گەورە.
4- باوەڕهێنان بە پێغەمبەرانی خوای گەورە.
5- باوەڕهێنان بە ڕۆژی دوایی.
6- باوەڕهێنان بە قەزاو قەدەر خێرو شەڕی.

پایەی یەکەم: باوەڕهێنان بەخوای گەورە:

واتە: ناسینی خوای گەورە بەجوانی و بەتەواوی و وەکو چۆن خۆیی و پێغەمبەرەکەی ﷺ باسییان کردووە و وەسفیان کردووە ، پاشان یەکتایی ئەو بکەن لەهەموو جۆرە پەرستنێکدا، وە هیچ هاوەڵ و هاوتاو هاوبەشێکی بۆ بڕیار نەدەن.

وە دەبێت باش بزانین کەخوای گەورە نە نێرە نەمێ یە وە نە دەخوات و نەدەخەوێت و نە وە نەوزیش دەدات بەڵکو بیسەرو بینایە بەڵام چۆن ئەوە تەنها خوای گەورە بۆ خۆی دەزانێت وە دەبێت باوەڕمان وا بێت کەوا خوای گەورە (إستواء)ی کردووە لەسەر عەرشەکەی وە عەرشەکەی لەسەر ئاوە، ئاوەکەش لەسەرووی حەوت چینی ئاسمانە وە دەبێت باوەڕمان وابێت کەوا عەرش خوای گەورەی هەڵنەگرتووە وە خوای گەورە کورسی تایبەتی خۆی هەیە کە جێگەی پێی خوای گەورە یە

وە چۆنی یەتی یەکەی تەنها خۆی دەزانێت و نابێت هیچ بەخەیاڵماندا بێت یاوە خوود خواپەنامان بدات بیشـــوبهێنین بە دروســـتکراوەکانی خوای گەورە چونکە هەرکەسێك باوەڕی وا بێت و بەڕاستی بزانێت کەوا خوای گەورەش وەك مرۆڤ یان هەرشـــتێك کە شـــەیطان بەخەیاڵدا دەهێنێت و دەیبات ئەوا بە تێکڕایی زانایان پێی کافرو بێباوەڕ دەبێت،وە بۆ ناســـینی خوای گەورەش کۆمەڵە ڕێگایەکمان هەیە کە بتوانین زیاتر گەورەیی خوامان بۆ دەربکەوێت لەوانە:

یەکەم: سەرنجدان لە دروستکراوەکان و ژیان.

دووەم: سەرنجدان لە توانایی بێ سنوری خوای گەورە.

سێیەم: سەرنجدان لە زانیاری گشتبینی خوای گەورە.

یەك خواپەرستی

بریتییە لە بەتەنها ناسینی خوای گەورە لە پەروەردگاریەتی و پەرستراویەتی و ناوسیفاتەکانیدا،وە زانایانی ئیسلام یەکخوا پەرستی خوایان کردووە بە سێ بەشەوە.

یەکەم: یەکخو اپەرستی پەروەردگاریەتی(التوحید الربوبية).

واتە: بەتەنها ناسینی خوای گەورە لە کارو فرمانەکانیدا وەك:دروست کردن و خاوەنی یەتی و مشورخواردن و ژیاندن و مراندن و ڕۆزیدان و سود گەیاندن و زەرەر گەیاندن و... هتد.

دووەم: یەکخوا پەرستی پەرستراویەتی(التوحید الأولوهية).

واتە: بەتەنها ناسینی خوای گەورە لە پەرستندابە هەموو شێوەکانی یەوە وەك: نوێژو ڕۆژوو زەکاتدان و حەج کردن و قوربانی دان و پاڕانەوەو تکاکردن و ملکەچی و شوێن کەوتن و... هتد.

دیارە ئەمیش بەوە دەبێت کە واتای پەرستن بزانین.

پێناسەی پەرستن(العبادة):

واتە: ناوێکی کۆکەرە وە یە بۆ هەموو ئەوشـــتانەی خوای گەورە خۆشـی دەوێن پێیان ڕازیی یە لە وتەو کردە وە نهێنی و ئاشکراکان.

مەرجەکانی وەرگرتنی پەرستنەکان لە لایەن خوای گەورەوە.

1- ئەوکەسەی کە ئەنجامی دەدات دەبێت باوەڕداربێت.

2- مەبەستی لەکردنی کارەکە تەنها ڕەزامەندی خوای گەورە بێت.

3- کارەکەی لەگەڵ پەیامی خوادا بگونجێت و پێچەوانەی ســـوننەتی پێغەمبەری خوا نەبێت ﷺ.

4- ڕەچاوی پێشـــینەی تێدا بکات بزانێت کام کردەوە یان لەپێشـــترە کە ئەنجامی بدات.

مانای لاإله إلا الله

واتە: هیچ پەرستراوێك نی یە بە ڕاستی بپەرسترێت بێجگە لە الله.

هەروە ها لاإلە إلاالله لەسەر دووپایە ڕاوە ستاوە:

یەکەم: نکوڵی کردن لەوەی کەوا هیچ پەرستراوێك نی یە شایەنی پەرستن و بەندایەتی کردن بێت.

دووەم: چەسپاندنی ئەوەی کەوا هەر خوای گەورە خۆی بەتاك و تەنها شایەنی بەندایەتی کردن و پەرستنە.

مەرجەکانی لاإله إلا الله

هەرکەسێك شایەتی بدات و بڵێ لاإلە إلا الله دەبێت ئەم مەرجانەی تێدا بێت ئەوکات دەبێت باوەڕداری ڕاستەقینە:

١- (العلم) زانینی واتاکەی.

٢- (الیقین) دڵنیایی.

٣- (القبول) ڕازی بوون.

٤- (الإنقیاد) مل کەچ کردن و پابەندبوون.

٥- (الصدق) ڕاستگۆیی.

٦- (الإخلاص) نیاز پاکی.

٧- (المحبة) خۆش ویستنی.

هێنانەدی یەکخواپەرستی ڕاستەقینە

یەکەم : نیازپاکی و دڵسۆزی بۆ خوای گەورە له پەرستندا.

ئەویش بەرە چاوکردنی ئەم خاڵانە دەبێت:

١- خۆشەویستی ڕاستەقینە بۆ خوا.

٢- ترسانی ڕاستەقینە لەخوا.

٣- بەتەنها ناسینی خوا لەپاڕانەوەو پشت بەستن تکاکردن.

٤- ئەنجامدانی دروشمەکانی پەرستن بە نیاز پاکی بۆ خوا.

٥- پیادەکردن و چەسپاندنی بەرنامەو شەریعەتی خوا.

دووەم : دەست بەردار بوون و خۆبەری کردن له (طاغوت)

پێناسەی طاغوت: هەموو شتێکە کەبەندە لەسنوری خۆی بەدەر دایبنێت له(پەرستراو) یان(شوێن هەڵگیراو)یان (گوێڕایەڵی کراو) طاغوتی هەرگەلێکیش ئەو کەسەیە کە بێجگە لەخواو پێغەمبەرەکەی ﷺ دە یکەن بەدادوەر،یان بێجگە لەخوا دەیپەرستن ،یان کوێرانە شوێنی دەکەون،یان لەشتێکدا گوێڕایەڵی دەکەن کەنازانن گوێڕایەڵی خوایەو دەبێتە پەرستن.

سەرانی طاغوت

طاغوتان زۆرن بەڵام سەرانیان ئەم پێنجەن:

١- شەیطان(إبلیس).

٢- کەسێك بپەرسترێت و خۆشی بەوە ڕازی بێت.

٣- کەسێك بانگی خەڵکی بکات بۆ ئەوەی بیپەرستن.

٤- کەسێك لافی غەیب زانی لێبدات.

٥- کەسێك حوکم بە غەیری بەرنامەی خوا بکات.

سێیەم : یەکخواپەرستی ناوسیفاتەکان(التوحید الأسماء والصفات).

واتە: باوەڕ بوون بەوەی کەخوای گەورە خاوەنی هەموو سیفەتێکی تەواوە و دوورە لە هەموو سیفەتێکی ناتەواوی و کەم و کوڕی یەوە، هەروەها بەتەنها ناسینی خوای گەورە لەو ناوانەدا کە خۆی پێ ناو ناون وە لەو سیفەتانەدا کە لەقورئان و سوننەت دا خوای گەورە وەسفی خۆی پێکردوون.

هێنانەدی یەکخواپەرستی ناو سیفەتەکان

١- بەدوور گرتنی خوا لە هەموو لەکەو ناتەواوی و کەم و کوڕییەك.

٢- باوەڕ بوون بەو ناو سیفەتانەی کە لەقورئان و سوننەت دا هاتوون بەشێوەی ڕاستەقینەیی خۆیان. بەبێ (شێواندن و ماناگۆڕکێ ولەکارخستن و چۆنایەتی و لێچواندن)بێت.

٣- نیاز بڕین لە پەی بردن بە چۆنیەتی و شێوەی سیفەتەکانی خوای گەورە نەبە دڵ و نەبەزمان و نەبە بۆچوون نابێت چۆنییەتییان دەستنیشان بکرێت.

هەرکەس ناوەکانی خوا بژمێرێت دەچێتە بەهەشتەوە بەڵام دەبێت ئەم مەرجانەی خوارەوە جێبەجێ بکات:

١- لەبەرکردنییان.

٢- تێگەشتن لەواتاکەیان.

٣- پاڕانەوە لەخوای گەورە پێیان.

٤- بە ئاگابوون لێیان.

هاوبەش دانان(الشرك)

ســـەرەتای هاوبەش بڕیاردان بۆ خوای گەورە لە گەلەکەی (نوح) علیه السـلام دا ســـەری هەڵداکە شــەیطان چرپاندی بە گوێیاندا لە جێی (وەدو ســواع ویەغوث ویەعوق) کەلە پیاو چاکەکانییان بوون پاش وەفاتییان وێنەو بتییان دروست بکەن و بیان پەرستن.

وە لەناو مەککەشدا یەکەم کەسێك کە بتی هێنا عەمری کوڕی عامیری خوزاعی بوو تا ژمارەی بتەکان گەشـتنە نزیکەی(٣٦٠)بت دواتر لەپاش ڕزگارکردنی مەککە هەموویان شکێنران و لەناو بران.

پێناسەی هاوبەش دانان:

مانای ئەوەیە کەوا بەندە شـتێکی تر بکات بە هاوبەش و هاوتای خوا و جۆرێك یان چەند جۆرێك لە جۆرەکانی پەرستنی بۆئەنجام بدات ئیتر با ئەو شـتەی کەدەیکاتە هاوتاو هاوبەش پێغەمبەرێکی نێرراو بێت،یا فریشـتەیەکی نزیکی خوا بێت،یان پیاو چاك و دۆسـت و وەلی یەکی خوا بێت،یان جنۆکە بێت،یان دارو بەرد بێت،یان ئاژەڵ،یان ئاگر بێت یان خۆر و مانگ و ئەستیرە بێت یان مرۆڤێك بێت یان یاسایەکی پێچەوانەی یاسـای خوا بێت یان هەرشـتێکی تر بێت. وە ئەو شـتەی کە دەیکاتە هاوبەشی خوا خۆشی دەوێت و لێی دەترسێت،وە شوێنی دەکەوێت بەبێ ڕەزامەندی خوا، وە گوێڕایەڵیشـی دەکات لە نافەرمانی یەکانی خوای گەورەدا ئەمانە و چەندینی تر بە هاوبەش دانان دەژمێردرێن.

هاوبەش بڕیاردان لە دوو ڕووەوە سەرچاوە دەگرێت

یەکەم: لەبیرو باوەڕدا(الإعتقاد).

١- هاوبەش دانان لە کردارەکانی خوادا.

٢- هاوبەش دانان لە سیفەتەکانی خوادا.

دووەم: لە شوێن کەوتندا(الإتباع).

١- هاوبەش دانان لە پەرستندا.

٢- هاوبەش دانان لەیاساو رێسا دانان دا.

جۆرەکانی هاوبەش دانان

یەکەم : هاوبەش بڕیاردانی گەورە(الشرك الأكبر)

مانای ئەوەیە کەوا مرۆڤ لەئیسلام دەردەکات، وە پێچەوانەی یەکتا پەرستی خوای گەورەیە،وە خوای گەورە هەرگیز لەخاوەنەکەی خۆش نابێت.

جۆرەکانی هاوبەش بڕیاردانی گەورە:

١- پاڕانەوە لەغەیری خوا:

٢- سەربڕین بۆ غەیری خوا.

٣- ترسان لەغەیری خوا.

٤- باوەڕبوون بەوەی کەوا خوا کوڕ یان کچ یاخود یاریدە دە ری هەیە.

٥- حەڵاڵ کردن یان حەرام کردنی شت بەپێی ئارەزوو.

دووەم: هاوبەش بڕیاردانی بچوك(الشرك الأصغر)

بـریـتـیـیە لەو تـاوانە گەورانەی کە مەتـرسـی یـان لـێـدەکـرێـت خاوەنەکانییان بە بێ ئیمانی بمرێت ئەگەر خوای گەورە فریای نەکەوێت پێش مردنی تەوبە نەکات ئەمیش دەبێت بە دوو بەشەوە:

یەکەم:هاوبەش دانانی ئاشکرای بچوك.

کە بریتین لە:

١- سوێند خواردن بەغەیری خوا.

٢- هەڵواسینی تەمیمە.

٣- لەدەستکردنی دەستەوانەو موفەڕك.

٤- نوشتە کردن.

دووەم: هاوبەش دانانی شاراوەی بچوك.

بریتییە لە هاوبەش دانان بۆ خوای گەورە لە نیازو مەبەستەکاندا، وەك ئەوەی مرۆڤ کارێك یان قسـەیەك بکات بۆ ڕوپامایی(الریاء)یان بۆ ناوبانگ دەرکردن.

جۆرەکانی ڕوپامایی(الرياء)

١- ڕوپامایی بەووتە.
٢- ڕوپامایی بە لاشە.
٣- ڕوپامایی بە کردەوە.
٤- ڕوپامایی بە پۆشاك.
٥-ڕوپامایی بە هۆی هاوەڵەوە.

دۆستایەتی و دووژمنایەتی(الولاء والبراء)

دۆســـتـایەتی و دووژمنـایەتی گرنگترین بنچینەکانی ئەهلی ســـوننەت و جەماعەتن دەبێت مرۆڤی باوەڕدار دۆســـتـایەتی خواو پێغەمبەری خوا ﷺ و باوەڕداران بکات وە هەروەها پێویســـتە لەســـەر کەســی باوەڕدار دووژمنایەتی و ڕق و کینەی بەردەوامی هەبێت بەرامبەر بە شـــەیطان و بێباوەڕان و دووڕوان و ئەو کەسـانەی دوژمنایەتی ئاینی ئیسـلام دەکەن وە هەرشـتێکی تریش کە لە چوارچێوەی ئەم دۆسـتایەتی و دووژمنایەتی یە بگرێتەوە بە بەڵگەی قورئان و سـوننەت ئەوا دەبێت خۆشـەویسـتی و ڕق لێبونەوەکانمان تەنها لەبەر خوای گەورە بێت بەتەنهاو بەس.

مافەکانی دۆستایەتی کردن لەبەر خوا

١- کۆچ کردن لەوڵاتی بێباوەڕانەوە بۆ وڵاتی مسوڵمانان.
٢- سەرخستن و یارمەتی دانی مسوڵمانان بە نەفس و ماڵ و زوبان.
٣- چیت بۆ خۆت پێ خۆشە دەبێت وابیت بۆ مسوڵمانانیش.
٤- دەبێت مافەکانی برایەتی جێ بە جێ بکەیت لەگەڵ یەکتریدا.
٥- سیخوڕی و جاسوسی نەکردن بەسەر مسوڵمانانەوە.

داواکارییەکانی دووژمنایەتی لەبەر خوا:

١- ڕق و کینە بوون لە بێباوەڕان و هاوبەش دانەران.
٢- هەرگیز بێباوەڕان نەکەیتە پشتیوانی خۆت.
٣- پشت کردن لە وڵاتی بێباوەڕان و سەفەرنەکردن بۆی.
٤- لاسایی نەکردنەوەیان لەو شتانەی کە تایبەت مەندییانە.
٥- سەرنەخستنیان و بەباش باس نەکردنییان لەلای مسوڵمانان.
٦- بەشداری نەکردن لەجەژن و خۆشی یەکانیان دا.
٧- داوای لێبوردن نەکردن بۆیان لەخوای گەورە.
٨- چەورەیی نەکردن بۆیان لەسەر حیسابی ئاین.
٩- داوەریی نەکردن لە لایان.
١٠- دەست پێشخەری نەکردن لێیان بە سڵاوی ئیسلام کە (السلام علیکم)ە.

پایەی دووەم:

باوەڕهێنان بەفریشتەکانی خوای گەورە.

فریشـــتەکان کۆمەڵە دروســـتکراوێکی خوای گەورەن نادیارن و خوای گەورە لەڕونـاکی(نـور) دروســـتی کردون و هیچ تـایبەت مەنـدییەکی پەرســـتراویەتییان نی یە،بەڵکو خۆیان بەندەن و خواپەرســتی دەکەن و پـابەنـدی تەواویـان بەفەرمـانەکـانی خـواوە هەیەو توانـای جێبەجێ کردنیان پێدراوە و چاکەکارن و، هەرگیز ســـەرپێچی ناکەن و لەدە ریای خواپەرستیدا نقوم بوون.

ناوی هەندێك لە فریشتەكانی خوا.

فریشــتەکانی خوا ژمارەیان زۆرە و دیاری نەکراوە لە قورئان و فەرمووده دا بەڵام ناو وکاری هەندێکیان مان بۆ باسکراوە کە ئەمانەن:

١- جوبرەئیل (علیە السلام) فریشتەی نیگا(وەحی).

٢- میکائیل(علیە السلام) فریشتەی باران بارین.

٣- ئیسرافیل(علیە السلام)فریشتەی فوکردنی کەڕەنا(نفخ الصور).

٤- مالیك(علیە السلام) فریشتەی خەزنەداری دۆزەخ.

٥- مەلەکول مەوت (علیە السلام) فریشتەی گیان کێشان.

وە هەروەهـا نـاوی فریشـــتەی هـاروت و مـاروت هـاتووە وهەنـدێکییـان پێییان دەوترێت فریشـــتەی هەڵگرانی عەرش وفریشـــتەی گیان کردنە بەری ئادەمیزاد و فریشـتەی چاودێری کەری ئادەمیزاد(رەقیب و عەتید)

و فریشــتەی دەرگاوانی بەهەشــت وفریشــتەی لێپرســینەوەی ناوگۆڕ و فریشــتەی نوســینەوەی کردە وەکانی مرۆڤ و هەشــیانە تەنهاکاری تەسبیحاتی خوای گەورە دەکەن تا...کۆتایی.

شێوەیان:

١- گەورە و بەهێزن.

٢- بەژمارەی جیا جیا باڵیان هەیە.

٣- جوانن.

٤- پلەو پایەی جیا جیان هەیە.

شێوازی ژیانیان:

١- نێرو مێیان نی یە.

٢- ناخۆن و ناخۆنەوە.

٣- بێتاقەت و ماندو نابن.

٤- شوێن و جێگەیان ئاسمانە.

سیفەتی رەوشت و ئاکاریان:

١- خاوە نی رێزو چاکەن.

٢- بەشەرمن.

توانایان:

١- دەتوانن خۆیان بگۆڕن.

٢- زۆر خێران.

٣- زانیارییان هەیە.

٤- کاروباریان ڕێك و پێکە.

ئەوکردەوانەی بەرامبەربەخوای گەورە ئەنجامی دەدەن.

١- نوێژ دەکەن.

٢- یادی خوای گەورە دەکەن و پاك و بێگەردی بۆ دەردە بڕن.

پەیوەندی فریشتەکان بە مسوڵمانانەوە:

١- خۆشیان دەوێت.

٢- ڕێگەی ڕاستی پیشان دەدەن.

٣- داوای لێخۆش بونی بۆدەکەن.

٤- درودی بۆ دەنێرن(دوعای خێر).

٥- ئامادەی کۆڕی زیکرو زانستی دەبن.

٦- مژدەو مزگێنی خۆشی پێدە دەن.

٧- لەکاتی تەنگانەو جەنگدا دێن بەهانایانەوە و پشـتیوانی لێدەکەن و سەری دەخەن.

٨- لەگەڵ تەرمەکەیدا ئامادە دەبن.

پەیوەندی فریشتەکان بە بێباوەڕانەوە:

١- بە فەرمانی خوای گەورە سزای دەدەن.

٢- نەفرینی لێدەکەن.(لەعنەت).

ئەوكارانەی فریشتەكان بەكردنیان نەفرەت لە خاوەنەكەی دەكەن:

كۆمەڵێـك كـردەوە هەن كە مرۆڤ ئەنجـامیـان دەدات و بەهۆیەوە فـریشـــتەكـان نەفـرەت لە بكەرەكەی دەكەن گـرنگـترینییـان ئەوەیە كە:ئافرەتێك نەچێت بەدەم مێردەكەیەوە و ئەوكەســەی ئـاســنی تیژ لەبراكەی بەرزبكاتەوە و ئەوكەسەی جوێن بەهاوەڵانی پێغەمبەری خوا بدات ﷺ و ئەوكەســەی ڕێگر بێت لەبەردەم جێ بەجێ كردنی شــەرعی خوادا و ئەوكەسەی داڵدەی بیدعە چی یەك بدات تا....هتد.

پایەی سێیەم:
باوەڕهێنان بەکتێبەکانی خوای گەورە.

کتێبەکانی خوا مەبەست لەو کتێبانەیە کەخوای گەورە بۆ پێغەمبەرانی(علیهم الصلاة والسلام)ناردون بۆ ئەوەی ببنە مایەی ڕێنمانیی و ڕۆشنایی بۆ خەڵکی و بەهۆیانەوە بەختەوەری و کامەرانی دنیاو دوارۆژ بەدەست بێنن.

باوەڕهێنان بە کتێبەکانی خوای گەورە ئەم خاڵانە دەگرێتەوە:

یەکەم: باوە ڕت وابێت کەوا بەڕاستی لەلایەن خواوە نێردراون.

دووەم: کارپێ کردن و ڕازی بون و ملکەچ کردن.

سێیەم: بڕوابوون بەو هەواڵانەی پێمان ڕادەگەیەنن و بەڕاست زانینی.

چوارەم: باوەڕهێنان بەوەی قورئان دوایین کتێبە.

پێنجەم: باوەڕهێنان بەوکتێبانەی کەبەناوی خۆیان ناویان دەزانین.

هەروەها ئەوەش کەناویان نازانین،وە ئەوانەی کەناویان دەزانین ئەمانەن:

ناوی کتێبە ئاسمانییەکان:

١- سوحوف(الصحف) بۆ پێغەمبەر ئیبراهیم(علیه السلام)و پێغەمبەر موسا(علیه السلام) ڕەوانەکراوە بەڵام ئەوەی ئیبراهیم هەمووی پەند بووە وە ئەوەی موسا هەمووی ئامۆژگاری بووە(سەلامی خوایان لەسەربێت).

٢- تەورات(التوراة) بۆ پێغەمبەر موسا(علیه السلام) ڕەوانە کراوە

٣- زە بور(الزبور) بۆ پێغەمبەر داود(علیه السلام) ڕەوانە کراوە.

٤- ئینجیل(الإنجیل) بۆ پێغەمبەر عیسا(علیه السلام) ڕەوانەکراوە.

٥- قورئان(القرآن) بۆ پێغەمبەری ئیسلام محمد ﷺ ڕەوانە کراوە کە کۆتا پەیامی خوایی یە بۆ سەرزە وی وە خوای گەورە خۆی دەیپارێزێت و کەس ناتوانێت دەسکاری بکات و بیگۆڕێت وەك کتێبەکانی پێشو چونکە جیاوازی لە نێوان قورئان و کتێبەکانی پێشو ئەوەیە کەوا کتێبەکانی پێشو خوای گەورە دایبەزاند بۆ گەلەکانی پێشو وە داوای لێکردن کە خۆیان بیپارێزن بەڵام نەیان توانی و بە پێچەوانەشەوە گەلەکانی پێشو لە پاش پێغەمبەرەکانییان دەسکارییان کردو بەئارەزوی خۆیان شێواندنییان بەڵام قورئان خوای گەورە خۆی بەڵێنی داوە کە بیپارێزیت و کەسیش ناتوانێت دەسکاری بکات وە قورئان پوختەی پەیامەکانی پێشوشی لە خۆ گرتووە و بۆ سەرجەم مرۆڤایەتییە تا ڕۆژی قیامەت وە لە پێش هاتنی قیامەت خوای گەورە قورئان بەرز دەکاتەوە بۆ ئاسمان و هیچ ووشەیەکی لەسەر زەوی نامێنیت نە لە دڵەکاندا نە

لەســـەر پەڕواەکانیش دا وە دەبێت ئەوەش باش بزانین کەوا قورئان ووتەی خوای گەورەیە و یەکێکە لەسیفەتەکانی خوای گەورە نەك وەك دروستکراوەکانی تر کەوا خوای گەورە دروستی کردوون.

ئەرکی سەرشانمان بەرامبەربەقورئان:

١- پاراستنی و بە گەورە زانینی و ڕێزگرتنی قورئان.

٢- خوێندنەوەو لەبەر کردنی.

٣- فێرکردنی خەڵکی و خوێندنی.

٤- بیرکردنەوە لە واتاکەی.

٥- پەیڕە وی کردنی فەرمانەکانی.

پایەی چوارەم:
باوەڕهێنان بە پێغەمبەرانی خوای گەورە.

ئەوەیە کەوا بیرو باوەڕێکی تەواوی بێگومانمان هەبێت بەوەی خوای گەورە بۆ هەموو گەل و نەتەوەیەك پێغەمبەرێکی ڕەوانە کردووە لە خۆیان، کەوا بانگی نەتەوەکەی خۆی بکات بۆ بەندایەتی کردن و پەرستنی خوای گەورە بەتاك و تەنها و دوور کەوتنەوە و بێباوەڕی کردن بە هەر هاوەڵ و هاوبەشێك کە خەڵکی بۆی بڕیار دەدەن، وە مژدە دەریش بن بە ڕەزامەندی خوایی بۆ ئەوانەی گوێڕایەڵیان دەبن، وە ترسێنەرو ئاگادار کەرەوەش بن بە تورە بوونی خوایی بۆ ئەوانەی بێگوێیان دەکەن.

نێرراو(رسول): ئەو کەسەیە کەخوای گەورە سروشی(وەحی)بۆدەکات و پەیام و شەریعەتی بۆ دەنێرێت و فەرمانی پێدەکات بەخەڵکی ڕابگەیەنێت.

پێغەمبەر(نبي): ئەوکەسەیە کەخوای گەورە سروشی(وەحی)بۆ دەکات، بەڵام فەرمانی پێناکات بەخەڵکی ڕابگەیەنێت ،بەڵکو لەسەر شەریعەتی پێغەمبەرەکەی پێشوی دەڕوات و لەناو خەڵکیدا پیادەی دەکات.

کەوا بوو دەوتوانین بڵێین هەموو نێرراوێك پێغەمبەرە، بەڵام هەموو پێغەمبەرێك نێرراو نی یە بەڵام پێغەمبەری خوا محمد ﷺ نێرراو(رسول) و پێغەمبەر(نبي) شە.

ژمارەی پێغەمبەران زۆرن لەفەرموودەکانی پێغەمبەری خوادا ﷺ زۆرییان باس کراون و ژمارەی دیاری کراوییان نییە کەوا بۆ هەر گەلەو پێغەمبەرێکی ناردووە وە لە قورئاندا خوای گەورە بیست و پێنج یانی باس کردووە ،کە ئەمانەی لای خوارەوەن:

(أدم ، نوح ، إدريس ، هود ، صالح ، إبراهيم ، إسماعيل ، إسحاق، يعقوب ، يوسف ، لوط ، شوعەيب ، يونس ، موسا ، هارون ، إلياس، زكريا ، يحيى ، اليسع ، ذوالكفل ، داود ، سليمان ، أيوب ، عيسى، محمد)

پێغەمبەرە کۆشش کارو خاوەن تو اناکان لەڕەو انەکراوان:

ئەو پێغەمبەرانەن کە زۆر هەوڵیان داوە و ئارامییان گرتووە لەبەرامبەر گەلەکانییان دا ژمارە یان پێنجە و کە ئەمانەن :

(نوح ، إبراهيم ، موسى ، عيسى ، محمد ﷺ)

دەبێت ئەوە بزانین کەوا پێغەمبەرانی پێشو(سولامی خوایان لەسەر بێت) هەریەکەو بۆ گەلێك هاتوون بەڵام پێغەمبەری ئیسلام محمد ﷺ پێغەمبەری سەرجەم مرۆڤایەتی یەو لە پاش ئەویش هیچ پێغەمبەرێکی تر نایەت واتە بە پێغەمبەری ئاخیر زەمانیش ناسراوە و دەبێت هەرچی ئاینەکانی تری وەك جولەکە(يهودي)و گاور(نصاری) ش شوێنی ئەم پێغەمبەرە بکەون چونکە لەپاش هاتنی محمد ﷺ ئاینی ئەوان سڕاونەتەوە لای خوا دەبێت هەموو خەڵکی لە پەری و ئادەمیزاد شوێنی بکەون.

بەڵگەی راستێتی دوا یین نێردراو پێغەمبەری خوا محمد ﷺ:

١- ڕاستگۆیی پێغەمبەری خوا محمد ﷺ.

٢- خۆنەویستی پێغەمبەری خوا محمد ﷺ.

٣- نەخوێندە واری پێغەمبەری خوا محمد ﷺ.

تایبەت مەندییەکانی پێغەمبەری ئیسلام:

پێغەمبەری ئیسلام ﷺ شەش تایبەت مەندی بەسەر پێغەمبەرانی تردا هەیە ئەوانیش:

١- ووتەی کورت و پڕمانای پێدراوە.

٢- دووژمن لە دوری یەك مانگە ڕێوە لێی دەترسێت.

٣- دەسکەوتی جەنگ(غەنیمەت)ی بۆ حەڵاڵ کراوە.

٤- زەوی بۆ کراوە بە پاکژکەرەوە(الطهارة)و جێگەی نوێژ.

٥- بۆلای تێکڕای خەڵکی ڕەوانە کراوە.

٦- دوایین پێغەمبەرەو پێغەمبەری تری بەدوادا نایەت.

ئەرکی سەرشانمان لە بەرامبەرپێغەمبەری خوادا ﷺ:

١- خۆشویستنی خۆیی و ﷺ بنەماڵەو هاوە ڵەکانی.

٢- شوێن کەوتن و گوێڕایەڵی کردنی.

٣- درودو سەڵاوات دان لەسەری.

کاریگەری باوەڕبوون بە پێغەمبەران:

١- زانینی ڕادەی گرنگیدانی خوای گەورە بە بەندەکانی.

٢- هەڵبژاردن و بەیادکردنی کەسایەتی بێ وێنە و بڵند.

٣- جیاکردنەوەی بەرەی چاکەکار و تاوانبار.

پایەی پێنجەم: باوەڕهێنان بە ڕۆژی دوایی.

ڕۆژی دوایی: ئەو ڕۆژەیە کە خەڵکی تێدا بۆ لێپرسینەوەو پاداشت وەرگرتن زیندوو دەکرێنەوە، دوا ڕۆژو سەرئەنجامەو هیچ ڕۆژێکی تری بەدوادا نایەت.

باوەڕهێنان بەڕۆژی دوایی: واتە باوەڕهێنان بەسەرجەم ئەو هەواڵانەی، کەخوای گەورە لەکتێبەکەیداو پێغەمبەری خوا ﷺ لەفەرموودەکانیدا پێیان ڕاگەیاندووین،دەربارەی ئەوکارەسات و بەسەرهاتانەی لەپاش مردن وکۆتایی هاتنی ژیانی دونیا ڕو دەدەن.

باوەڕهێنان بەوکارەساتانەی کە لە پێش و سەرەتای ڕۆژی دوایین:

1- نیشانەکانی هاتنی ڕۆژی دو ایی.

نیشانەکانی ڕۆژی دوایی دەکرێت بەدوو بەشەوە:-

یەکەم: نیشانەبچووکەکانی قیامەت: زانایان ڕەحمەتی خوایان لێبێت نیشانەبچووکەکانیان کردووە بەدوو بەشەوەکەبریتین لە:

1- ئەو نیشانانەی کەپێشتر هاتونەتەدی و ڕوویان داوەو تێپەڕیوون، کەزانایان شوێنی ڕوداوەکانیان دیاری کردووە، وەك: (هاتنی پێغەمبەرﷺ و لەت بونی مانگ و وەفاتی پێغەمبەرﷺ ،شەهید کردنی عومەری کوڕی خەطاب، شەهیدکردنی عوسمانی کوڕی عفان،جەنگی(جمل)لەنێوان لەشکری ئیمامی علی ولەشکری عائیشەی دایکی ئیمانداران،

جەنگی (صـفین)لەنێوان ئیمامی علی و معاوی یەدا،سـەرهەڵدانی فیتنەی خەواریج وجەنگی(نهروان)،دابەزینی ئیمامی حسن لەخەلیفایەتی بۆ معاوییە، گەشتنی ئیسلام بەخۆر هەڵات و خۆرئاوا، گڕکانێك لەحیجاز ڕوودەدات،شەڕکردن لەگەل تورك دا،سەرهەڵدانی نزیکەی(٣٠)درۆزن کەلافی پێغەمبەرایەتی لێدەدەن،فیتنەی هەرەج و کوشتاری نێو خۆی مسوڵمانان،دروست بونی(٧٣)کۆمەڵ وشوێن پێ هەڵگرتنی گەلانی ڕابردوو،فیتنەکان لەخۆرهەڵاتەوە سەرهەڵ دەدەن).
2- ئەونیشانانەی کەبەنیشانەکانی ناوەڕاست یان نیشانەناوەندییەکان دەژمێردرێن ،کەئەونیشـانانەدەگرێتەوەکەهەتا ئەمڕۆ بەبەردەوامی لەبەر چاو بەرجەستەن ودەبینرێن، وەئەگەر نەشڵێین هەموویان ئەوا بەشی هەرەزۆریان هاتونەتەدی، وەك(نەمانی دەست پاکی و ئەمانەت،کەسانی بێ نرخ کاروباری مسـوڵمانان دەگرنەدەست،کەم بوونی زانست و زۆربوونی نەزانین،زۆربوونی پۆلیس ودەست و پێوەندی ستەم کاران،پەیدابوونی ئافرەتی ڕوت وزۆربوونی زینا کردن، خواردنەوەی مەی بەئاشکراو بەحەڵاڵ زانینی، زۆربوونی ئامێری مۆسیقاوگۆرانی بێژان،زۆربوون و بڵاوبوونەوەی سووخۆری وکەم بوونەوەی پارەی حەڵاڵ،گرنگی دان بەڕازاندنەوەی مزگەوتەکان بەدیکۆر،زۆربوونی کوشت و کوشتار،بەرزکردنەوەی بیناو خانوبەرە، لێك نزیك بوونەوەی کات و لێك نزیك بونەوەی بازاڕەکان،وەچەندینی تر کەبەردەوام ڕودەدەن و بەچاوی سەر دەیان بینین....).

کۆتایی نیشانە بچوکەکانیش هاتنی مەهدی یە(علیه السلام) والله اعلم
دووەم: نیشـــانەگەورەکانی قیـامـەت: عبـدالله‌ی کوڕی عمر(خوای لێ ڕازیبێـت) دەگێڕێتـەوە لـەپێغـەمبـەری خواوە ﷺ کـەفـەرموویـەتی: نیشـــانەکان وەك مورووی هۆنراوەوان لەســـەر پەتێك ، هەر لەگەڵ پەتەکەبچڕا یەك بەدوای یەکدا دەخزێن ودەکەونەخوار.
لێرەدا زانایان دەفەرموون کەنیشـــانەگەورەکانی قیامەت لەماوەیەکی کورت دا یەك بەدوای یەك دێن و وەکەدەستی پێکرد وەستانی نی یەتا کـەوتـنـەخـوارەوەی دوامـورو واتـە تـاهـاتـنی دوانـیشـــانـەکـانی قیامەت،ئەونیشـــانانەش زۆرن وەك هاتنی دەجال،دابەزینی عیســـای کوڕی مەریەم،هاتنی یاجوج و ماجوج.......!
تـا ئێرە دەتوانین بڵێین بـەوتـەرتیبـە یـەك بـەدوای یـەك دادێن!؟ بـەڵام ئـەونیشـــانـانـەی تر نـاتوانرێت تـەرتیبیـان بۆ دابنێین چونکـەتـەرتیب نەکراون تەنیا خوای گەورە دەزانێت کەکامیان پێش کامیان دەکەوێت ئێمـەش بـەبێ بـەڵگـەلـەســـەری دەوەســـتین إن شـــاألله وەك: ،هـاتنی دووکـەڵێکی گـەورە(الـدخـان)،هـەڵهـاتنی خۆر لـەخۆرئـاواوە،داخســـتنی دەرگـای تـەوبـە،دەرچوونی گیـانـدارێـك(الـدابـة)،هـەڵگیرانی قورئـان و پوکانەوەی ئیسلامەتی،
هەڵکردنی بایەك کەڕۆحی ئیمانداران دەکێشـێت،ڕوخاندنی کەعبەی ماڵی خواوکاول بونی مەدینەی شـاری پێغەمبەری خواﷺ ڕوودانی سێ

ڕۆچوونی گەورەلەسەرزەوی،ئاگرێك خەڵكی ڕاپێچ دەكات وكۆیان دەكاتەوە.

2- تێك چونی ژیان و بونەوەر.

گەورەترین و سامناكترین كارەسات كەلەسەرەتای هاتنی ڕۆژیی دوایی ڕوودە دات تێكچونی ژیان و بوونەوە رە دەسپێكی ئەم تێكچونەش ئەوەیە بە فەرمانی خوافریشتە(ئیسرافیل)فوی یەكەم دەكات بەكەڕە نادا(نفخي صور) ڕێسای هەموو بونەوەر تێك دەچێت و بەم شێوەیە دەگۆڕێت:

1- ئاسمان شەق دەبات و خۆر دەكوژێتەوە و ئەستێرەكان هەڵ دەوەرن و زەوی و شاخەكان گرمەو ناڵە دەكەن و دەریاكان دەتەقنەوە.

2- هەموو بوونەوەر گۆڕانی بەسەردا دێت و بە پێچراوە یی دەكەوێتە دەستی خوای گەورە وە.

3- هەرچی گیانلەبەرە بەزیندە وە رو مرۆڤ و ئاژە ڵ و جنۆكەو فریشتەوە هەموویان دەمرن و كەس نامێنیت بێ لەوەی خوا ویستی لەسەر بێت كە دەیهێڵێتەوە.

باوەڕهێنان بەو بەسەرهاتانەی لە پاش مردن ڕو دەدەن:

1- گیان کێشان:

چۆنییەتی گیان کێشانی باوەڕدار: پێغەمبەری خواﷺ دە ربارەی گیان کێشـــانی باوەڕدار دەفەرمووێت: ئەگەر بەندەی باوەڕدار لەدنیا دابڕاو بەرەوقیامەت وەرچەرخا، لە ئاسـمانەوە فریشـتە دێتە خوارەوە بۆلای، ڕوویـان سـپییـە، دەم و چـاویـان دەڵێی خۆرە،کفنیـان پێ یـەلـەکفنی بەهەشـــت، مۆمیاو بۆنیان پێ یەلەبۆنی بەهەشـــت،دێن و بەدەوریدا بـەئـەنـدازەی دوورایی بینینی چـاودادە نیشـــن(واتـەهێـنـدەزۆرن)ئینجـا فریشـتەی گیان کێشـان(ملك الموت)علیەالسـلام، دێت و لەلای سـەری یەوەدادە نیشێت و دەڵێ: ئەی نەفسی پاك وەرەدەرەوە بۆ لێخۆش بوون وڕەزامـەنـدی خـوا،پێغـەمبـەری خـواﷺ دەفـەرمووێـت: وەك چۆن دڵۆپـەئـاو لـەدەمی گۆزەوە دەتکێـت ئـاوائـەوگیـانـەدەردەچێـت،ئینجـا دەیکێشـــێت و بەئەندازەی چاو تروکاندنێك لەدەســتی دا نایهێڵێتەوە بـەڵکو هـەڵی دەگرن و دەیخـەنـەکفن و بۆنـەکـەوەئـەوەیـەکـەخوای گـەورەدەفـەرمووێـت: (إِذَا جَآءَ أَحَدَكُمُ ٱلْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفَرِّطُونَ) (الأنعام/٦١) واتـە: ئـەوکاتـەی کـەمـەرگ ئێخـەبـەیـەکێکیتـان دەگرێت نێرراوەکانمان دەیمرێنن و فەرامۆشـی ناکەن.، ئەوگیانەبۆنێکی لێ دێت وەك خۆشـترین بۆنی سـەرزەوی وایە. (رواه احمد وابو داود،وهو صحيح على شرط الشيخين).

چۆنییەتی گیان کێشانی بێ باوەڕ: پێغەمبەری خواﷺ دە ربارەی گیان کێشـــانی بێ باوە ڕ دەفەرمووێت: ئەگەر بەندەی بێ باوەڕ لەدنیا دابراو بەرەو قیامەت گەڕایەوە،لەئاســمانەوەفریشـــتەی بۆ دادەبارن ،ڕقن وبەهێزن ،دەم وچاویان ڕەشــە،کفنی زبری موویی یان پێ یە،بەئەندازەی دوورایی بینینی چاو بەدەوریدا دادەنیشـن ،ئینجا فریشـتەی مەرگ(ملك الموت)دێت لـەلای ســـەری یەوە دادەنیشــێت و دەڵێ :ئەی نـەفســـە پیســـەکـەوە رە دەرەوە بۆ ڕق و توو ڕەیی خـوا، پێغـەمبـەری خـواﷺ دەفەرمووێت: گیانەکە بەلاشـەیدا بڵاو دەبێتەوە، ئەویش بەدەرکێشـان دەری دەکێشـــێت وەك چۆن درك لەخوری تەڕ دەردەکێشـــرێت وڕەگ ودەمارەکانی پێوەی دەپچڕێن، ئینجا هـەمو فریشـــتـەکانی ئـاســـمـان نـەفرینی لێ دەکـەن و دەرگاکانی ئـاســـمـان دادەخرێن،دەرگاوانـەکانی هـەردەرگایـەك لـەخوا دەپاڕێنەوەبۆ ئەوەی گیـانـەکـەی بـەلایانـدا بـەرز نـەکرێتـەوە،ئنجـا فریشـــتـەی مـەرگ دەیکێشـــێـت و بـەئـەنـدازەی چاوترووکاندنێك لـەدەســـتی دا نایهێڵێتـەوە بـەڵکو دەیخـەنـە ئـەو کفنـە زبرەوەو بۆنی بۆگەنترین کەلاکی سەرزەوی لێ دێت.

2- تاقیکردنەوەی ناو گۆڕ:

پاش ناشـــتنی مردوو دووفریشـــتە دێنە لای کەزۆر بەســـامن مردووەکە دادە نیشـــێنن و پرســـیاری لێدەکەن پەروەردگارت کێ یە؟ئاینت چی یە؟ ئەو پیاوە کێ بوو لەناوتاندا ڕەوانە کرابوو؟کردەوەت چی بوو؟

ئەگەر کەسەکە مسوڵمان بێت ئەوا دەڵێت: پەروەردگارم الله یە و ئاینم ئیسلامەو پێغەمبەرەکەشم (محمد)ە ﷺ کردەوەشم کتێبەکەی خوا بوو ئینجا بانگ دەرێك لە ئاسـمانەوە بانگ دەکات کەوا ئەوا بەندەکەم ڕاســـتی کرد، بەڵام ئەگەر مردووەکە کەســـێکی بێبـاوەڕ بێـت ئەوا بۆ هەموو پرسیارەکان هەردەڵێت ها ها نازانم بەو شـیوەیە وەڵام دەداتەوە تا بانگ دەرێك لە ئاسمانەوە بانگ دەکات ئەوا بەندەکەم درۆی کرد.

3- مەینەتی و شادی ناو گۆڕ:

ئەگەر کەســـێك باوەڕدار بێت ئەوا لەناو قەبر کە پێی دەوترێت ژیانی بەرزەخ قەبرەکەی بۆ فـراوان دەبێـت و بۆی دەبێـت بە بـاخێـك لە باخەکانی بەهەشت و دەرگایەکیشی لەبەهەشت بۆ دەکرێتەوە تا ڕۆژی قیامەت لە خۆشـــیدا دەبێت،بەڵام ئەگەر کەســـێك بێباوەڕ بێت ئەوا قەبرەکەی لێ تەســـك دەکرێتەوەو بۆی دەبێت بە چاڵێك لە چاڵەکانی دۆزەخ وە دەرگایەکی لە دۆزەخەوە بۆ دەکرێتەوە تا ڕۆژی قیامەت ســـزا دەدرێت.

باوەڕهێنان بە زیندوو بوونەوە:

لە پاشان دا هەرکات خوای گەورە ویستی لەسەر بوو ئەمر دەکات بە (ئیسرافیل) فوی دووەم بکات و سەر لە نوێ هەموو بوونەوەر زیندوو دەبنەوە بە فەرمانی خوا بۆ دادگایی کردن بەرێ دەکرێن لەپاش لێپرسینەوە ئەوەی بێباوەڕ بێت نامەی کردەوەکانی بەدەست چەپ وەردەگرێت و لەپردی صیراط ناتوانێت بپەڕێتەوە دەکەوێتە ناو ئاگری دۆزەخ و ئەو کەسەی باوەڕدار بێت نامەی کردەوەکانی بە دەستی ڕاست وەردەگرێت و بەسەر پردی صیراط دا دەپەڕێتەوە و دەچێتە سەر حەوزی کەوسەر بەدەستی پێغەمبەری خوا ﷺ پەرداخێك ئاودەخواتەوە لە پاش شکاندنی تینوێتی بەو پەڕی ڕێزە وە بەرەو بەهەشت بەرێ دەکرێت.

باوەڕهێنان بە بەهەشت و دۆزەخ:

بەهەشت و دۆزەخ دوو دروستکراوی خوای گەورەن کە بەڵێنی داوە لە قورئان دا لەپاش مردن و زیندوو بوونەوە ئەوەی کە باوەڕدار بێت بیخاتە ناو باخەکانی بەهەشت و ئەوەی کە بێباوەڕو سەرکەش و یاخی بێت بیخاتە ناو ئاگری دۆزەخ.

بەهەشت: شوێنی باوەڕداره خۆ پارێزەرە یەك خواپەرستەکانە و خانەی بەختەوەریی و خۆشی هەمیشەیی و بەهرەمەندییە و سەرچاوەی حەوانەوەی ڕاستەقینەیەو ڕەحمەتی نەبڕاوەی خوای گەورەیە.

دۆزەخ: شوێنی هەمیشەیی بێباوەڕانە، لە هاوبەش بڕیار دەرو جولەکەو خاچ پەرست و دووڕووەکان هەروە ها شوێنی کاتی باوەڕدارە تاوانبارەکانیشە، کەکردەوە خراپەکانییان لە چاکەکانییان زیاترە و خوای گەورەش لێیان نابورێت تا سزایان نەدات وە دۆزەخ خانەی مەینەت و خاکەسارییە و کانگای مەینەت و مەرگەساتە و سەرچاوەی ژان و ئازاری ڕاستەقینەیە.

کاریگەری باوەڕهێنان بەڕۆژی دوایی لەسەر ژیانی مسوڵمان:

١- سەرئەنجام و چارەنوسی بۆ دیاری دەکات.

٢- بەتێڕوانینێکی واقیعییانە ژیانی دونیا دەنرخێنیت و لەسنوری پێویست زیاتر گرنگی پێنادات.

٣- هەوڵی کردەوەی چاك دەدات و کاتی خۆی لەشتی بێ کەڵکدا بەفیڕۆ نادات.

٤- خۆی لەکردەوەی ناپەسەندو ڕەفتاری بەدو خراپ بەدوور دەگرێت وپارێزیان لێدەکات.

پایەی شەشەم:
باوەڕهێنان بە قەزاو قەدەر خێرو شەڕی.

ئەوەیە کەوا بیرو باوەڕێکی بێگومانمان هەبێت بەوەی کە هەموو خێرو چاکەیەك ،وە هەموو شــەڕو خراپەیەك بەبڕیارو دیاری کردنی خوای گەورە ڕودەدات.

زانایانی ئیســلام بۆچوونی جیاوازیان لە پێناســەی قەزاو قەدەر هەیە، هەیانە بۆ هەردووکیان یەك پێناســە دەکات و بە یەك شــت دایان دەنێت،هەشــیانە قەزا بە شــێوەیەك پێناســە دەکات،کە جیاوازە لە پێناسـەی قەدەر ، ئەوانەی کە بەشێوەیەکی جیاواز پێناسـەی قەدەر و قەزا دەکەن ئاوا دەفەرموون:

قەدەر: زانیاری و ئاگایی خوای گەورەیە بەوە کە لەداهاتوودا دروســت کراوەکان لەسەرین و ئەنجامی دەدەن.

قەزا: بەدیهێنـانی هەموو شــتەکانە لە لایەن خودی(الله) وە بەتەنها بەویستی ئەو.

ئەوانەی کە یەك پێناسەی قەدەر و قەزا دەکەن دەفەرموون:

ئەو نیزامە دامەزراوەیە کە خودی(الله) دایناوە بۆ ئەم بوونە، وە ئەو یاســا گشــتی و ســوننەتانەیە ، کە بە هۆیەوە هۆکانی بەســتووە بە هۆکارەکانەوە.

باوەڕهێنان بە قەزاو قەدەر ئەم خاڵانەی خوارەوە دەگرێتەوە:

١- باوەڕهێنان بەوەی کەخوای گەورە زانیاری دەربارەی هەموو شتێك هەبووەو هەیە.

٢- باوەڕهێنان بەوەی کە خوای گەورە سەرجەم زانیاری یەکانی دەربارەی بونەوەرو ژیان لە(لوح المحفوظ)دا تۆمارکردووە.

٣- باوەڕهێنان بەوەی هەرشتێك لەبونەوەردا ڕوبدات بەویستی خوای گەورە ڕو دەدات.

٤- باوەڕهێنان بەوەی کە هەرچی لە بونەوەردا هەیە بە خۆیی و سیفەت و جوڵەیەوە دروستکراوی خوای گەورەیە.

٥- باوەڕهێنان بەوەی هەرچی لە بونەوەردا ڕودەدات سەبارەت بەخوای گەورە چاکەو خێرە و بەپێی کاربەجێی و دادگەری خۆی ئەنجامی دەدات.

باوەڕهێنانمان بە قەدەر بەتەواوی پێویستی بەم چوار خالە هەیە:

١- زانین: باوەڕ بونێکە بەزانیاری ئەزەلی زاتی(اللە) لەزانینی کرداری بەندەکانی پێش ئەوەی ئەنجامی بدەن.

٢- نوسین: تۆمارکردنی ئەوکارانە لەتەختی پارێزراودا، چونکە بەزانیاری ئەزەلی خودی(اللە)دا تێپەڕیان کردووە.

٣- ویست: ویستی خودی(اللە)جێبەجێ کراوە وە دەسەلاتیشی هەمە لایەنە.

٤- بەدیهێنــان: خودی(اللّٰه) هەموو دروســـتكراوەكـانی بەدیهێنـاوە لەگەڵ كردارەكانیان وەشێوەیان و بەدیهێنەری هەموو شتێكە.

كاریگەری باوەڕهێنان بە قەزاو قەدەر:

١- پشت بەستن بەخوای گەورە نەك بە هۆكارەكان.

٢- سـوپاس كردنی خوای گەورە لەكاتی بەدەسـت هێنانی خواسـت و ئامانجەكاندا و خۆ بەدوور گرتن لەبەخۆنازین و لە خۆبایی بوون.

٣- ئـارامی و دڵنیـا بوون لەوكـاتەدا كەقەدەری خوای گەورە بەڕێ دەبێت ، هەروە ها دڵگران نەبون و بێ هیوا نەبوون بە لەدەســـت دانی خۆشـەویستێك ، یاخود دوچار بوون بە شتێكی ناخۆشـەوە.

لەکۆتایی

سوپاس بۆ خوای گەورە تەواو بوو بەو هیوایەی ببێتە جێی ڕەزامەندی خواو پاشان منداڵانی باوەڕداریش سودمەند بن لێی،
وە داواکارم لەخوای گەورە بیکاتە تووێشوی قیامەتمان و لەهەڵەو کەم و کوڕی یەکانی منیش ببورێت.اللهم امین.
(وسبحانك اللهم وبحمدك أشهد أن لا اله الا أنت استغفرك وأتوب اليك)

بەندەیی خوا: ڕەنج شێخانی
مافی بڵاوکردنەوەی بۆ هەموو مسوڵمانێکە

سودمەند بووم لەم سەرچاوە بەسودانە:

١- پوختەی پایەکانی ئیمان نوسینی کاوان کوردی.

٢- پوختەی بیرو باوەڕو عەقیدە بە بەڵگەی قورئان و فەرموودە بەرگی یەکەم نوسینی مامۆستا طارق حسن هەمەوەندی.

٣- ئیمان نوسینی دکتۆر محمد نعیم یاسین.

٤- نیشانەکانی قیامەت نوسینی مامۆستا هاوڕێ محمد أمین.